

دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی و درمانی مازندران
مرکز بهداشت استان

به نام خدا

محتوی آموزشی برنامه داوطلب سلامت محله-گروه آموزش و ارتقای سلامت

***عنوان برنامه: برنامه جلب مشارکت اجتماعی در قالب برنامه داوطلبان سلامت**

***گروه هدف: پزشک**

***انتظار می رود در پایان مطالعه محتوی بدانیم:**

- پزشک بتواند هدف کلی برنامه داوطلب سلامت را بیان نماید.
- پزشک بتواند اهداف اختصاصی برنامه داوطلب سلامت را بیان نماید.
- پزشک اسناد بالادستی برنامه داوطلب سلامت محله را بداند.
- پزشک بتواند استراتژی‌های برنامه داوطلب سلامت محله را توضیح دهد.
- پزشک بتواند خدمات داوطلبانه را توضیح دهد.
- پزشک بتواند مشارکت را تعریف نماید.
- پزشک بتواند داوطلب سلامت محله را تعریف نماید.
- پزشک بتواند شرایط افرادی که می‌توانند به عنوان داوطلب سلامت محله با نظام سلامت همکاری نمایند را برشمارد.
- پزشک بتواند انتظارات از داوطلب سلامت محله را توضیح دهد. (فعالیت‌هایی که انتظار می‌رود داوطلب سلامت انجام دهد).
- پزشک روش‌های جذب نیروهای داوطلب فعال درحوزه سلامت را بداند.
- پزشک نظام آموزشی برنامه داوطلب سلامت محله را بشناسد.
- پزشک بتواند دوره مقدماتی نظام آموزشی برنامه داوطلب سلامت محله را بیان نماید.
- پزشک بتواند دوره تکمیلی نظام آموزشی برنامه داوطلب سلامت محله را بشناسد.
- پزشک نظام تشویقی برنامه داوطلب سلامت محله را بشناسد.
- پزشک مجریان برنامه داوطلب سلامت محله را بشناسد.

- پزشک وظایف خود را درخصوص اجرای برنامه داوطلبان سلامت محله بداند.
- پزشک فرآیند جذب داوطلبان سلامت محله را بداند.
- پزشک وظایف خود را درخصوص بسته جذب و جلب مشارکت داوطلب سلامت محله بداند.
- پزشک وظایف خود را درخصوص بسته توانمندسازی داوطلبان محله در اولویت های سلامت بداند.
- پزشک وظایف خود را درخصوص بسته شناسایی استعدادها و سرمایه های اجتماعی و اقتصادی محله جهت توانمندسازی داوطلبان سلامت محله و ارتقای سلامت محلات و توسعه انسانی درخانوارهای تحت پوشش بداند.
- پزشک وظایف خود را درخصوص بسته فعال نمودن مراقبت های اولیه بهداشتی با مشارکت داوطلبان سلامت بداند.
- پزشک شاخص های ارزشیابی برنامه داوطلب سلامت محله را بداند.
- بهورز/ مراقب سلامت فرم ارزیابی میزان فعالیت داوطلبان سلامت محله را بشناسد.
- پزشک محتوی چک لیست پایان دوره مقدماتی توانمندسازی داوطلب سلامت محله را بداند.
- پزشک فرم هایی که درپوشه الکترونیک هر داوطلب سلامت محله باید موجود باشد را بشناسد.
- پزشک فرم های آماری و سایر فرم های برنامه را بشناسد.
- پزشک چک لیست پایش عملکرد مراقب سلامت / بهورز درخصوص فعالیت های داوطلبان سلامت محله را بشناسد.
- پزشک بتواند روند اجرای برنامه را نظارت نماید.

***مقدمه:** (بیان اهمیت، وسعت مسئله، عوارض و پیامدهای عدم توجه، دستاوردهای برنامه)

انسان به طور طبیعی در طلب کار و زندگی با دیگران است و بر پایه آفرینش خویش نیاز به تعلق و پیوند بادیگران دارد و بر اساس مبانی اجتماعی و آموزه های دینی نیازمند عضویت در کانون های اجتماعی و تعاون و مشارکت با اعضای آن می باشد از این جهت می توان گفت مشارکت یک نیاز سرشتی انسان است و با این ساز و کار، زندگی اجتماعی در مسیر شکوفایی و بالندگی قرار می گیرد. از طرف دیگر، مهم ترین ضرورت سالم زیستن و دستیابی به حق سلامت، فعالیت های دسته جمعی و حضور و مداخله در فعالیت های مربوط به سلامت می باشد. وقتی مردم برای بهبود و توسعه تعیین کننده های سلامت خویش و جامعه به طور جمعی و سازمان یافته مشارکت می کنند، در مسیر رسیدن به هدف متعالی خود یعنی ارتقای سلامت فردی و گروهی در جامعه سهرخداد و سه مقصد ارزشی محقق می گردد.

اول این که با حضور فعال مردم در صحنه های ارائه خدمت، پیوندی دوسویه، سازنده و سودمند بین آنها برقرار میشود که با انتقال و تبادل اطلاعات، دانش و شناخت و اندیشه بر توانایی ذهنی، عقلی افراد جامعه افزوده می شود، در نتیجه این سرمایه عظیم اجتماعی در اختیار نظام سلامت قرار می گیرد.

دوم این که فرصت نقد و بررسی مشترک برای رسیدن به اهداف مشترک سلامت را فراهم می‌کند، هنگامی که برای مردم فرصت بررسی و نقد فراهم می‌آید و دانش، عقاید و مهارت‌ها به صورت آزاد و آسان مبادله می‌شود، در این حال رغبت با هم کار کردن، اراده جمعی و تصمیم‌های گروهی افزایش می‌یابد. در نتیجه با شکوفایی استعدادها و بکارگیری توانمندی‌ها و سازمان‌دهی برنامه‌ها و طرح‌های ارتقای دهنده، سلامت توسعه می‌یابد.

وسوم این که دخالت و درگیر شدن مردم اعم از مستقیم و غیر مستقیم در فراگردهای اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی موثر بر سلامت تاثیر چند جانبه بر ابعاد مختلف سلامت دارد.

برنامه داوطلبان سلامت به تغییر نگرش و عملکرد مردم نسبت به توانایی بالقوه خود در جهت تغییر و بهبود شرایط زندگی کمک کرده است و اعتماد به نفس و اتکا به خود را در زنان و مردان رابط و خانوارهای تحت پوشش افزایش داده است. ارزشیابی و بررسی برنامه در طی دو مرحله در طی سال‌های 74-81 نشان داده که حضور داوطلبان سلامت 20-25 درصد سبب بهبود شاخص‌های بهداشتی شده است. داوطلب سلامت زمینه‌های لازم را برای مشارکت فعالانه‌تر افراد در توسعه اقتصادی، اجتماعی کشور فراهم نموده است و در برخی از گروه‌های داوطلبان سلامت حیطة فعالیت آنها متناسب با نیازهای جامعه توسعه یافته و در امور اجتماعی و خانوادگی به کمک مردم شتافته‌اند.

*** معرفی برنامه:**

برخورداری از سلامت حق مردم است و از طرفی نمی‌توان انتظار داشت وزارت بهداشت با نیروی انسانی اندک خود بتواند چنین کار عظیمی را به تنهایی پیش ببرد. امروزه پذیرفته شده که نقش دانشگاه‌های علوم پزشکی و سیستم اجرایی نظام سلامت در تامین سلامت جامعه حدوداً 25 درصد بوده و 75 درصد دیگر مربوط به مردم، فرهنگ جامعه، اقتصاد، عملکرد دیگر دستگاهها و در نهایت نظام مشارکت عمومی خواهد بود. یکی از مصادیق مشارکت فراگیر و مداخله نیرومند مردم در سلامت خویش ((برنامه داوطلبان سلامت محله کشور است.)) دستاوردهای این برنامه نشانگر واقعی دستیابی به هدف مهم ارتقای سلامت فردی و گروهی در جامعه می‌باشد. در سال 1369 وزارت بهداشت با انگیزه حل مشکلات بهداشتی حاشیه نشینان شهری و روستایی، اقدام به طراحی و اجرای برنامه داوطلبان سلامت تحت عنوان «رابطان بهداشت» در جنوب تهران و حاشیه شهرهای بزرگ کشور (تبریز، شیراز و اصفهان) نمود.

در واقع این برنامه در مناطقی شکل گرفت که شبکه بهداشت و درمان به دلیل گسترش بی رویه جمعیت شهری کمترین پوشش مراقبت‌های بهداشتی را برای گروه‌های آسیب پذیر جامعه شهری داشت و این برنامه با توجه به موفقیت چشمگیری که به همراه داشت از سال 1372 در تمام نقاط شهری کشور به اجرا درآمد. داوطلبان سلامت افرادی هستند که همچون حلقه محکمی ارتباط مسئولین بهداشتی را با سطوح محیطی جامعه برقرار می‌کنند و با شرکت در کلاس‌های هفتگی در مراکز خدمات جامع سلامت آموخته‌های خود را به حداکثر 20 خانوار و افراد تحت پوشش خود منتقل می‌نمایند و برای حفظ سلامتی خود و خانوارهای تحت پوشش تلاش می‌کنند. داوطلبان سلامت

با شرکت در برنامه های توانمند سازی و فراگیری حرف مختلف، قادر شده اند ، مهارت های کسب شده را به خانوارهای تحت پوشش خود و سفیران سلامت انتقال دهند. برنامه داوطلبان سلامت محله، یک نهاد مدنی با دیدگاهی روشن و خود جوش، جامعه نگر و مردمی را در سطح محلات فراهم آورده اند که در کنار مسئولین کشوری، استانی و شهرستانی در جهت توسعه انسانی و ارتقای سلامت محلات درگوشه و کنار کشور گام برمی دارند. این برنامه با حمایت اسنادبالادستی:

بند 2 ابلاغ سیاست های کلی سلامت مقام معظم رهبر:

تحقق رویکرد سلامت همه جانبه و انسان سالم در همه قوانین و سیاست های اجرایی و مقررات با رعایت:

اولویت پیشگیری بر درمان و روزآمد نمودن برنامه های بهداشتی و درمانی

و بند 11 ابلاغ سیاست های کلی سلامت (مقام معظم رهبری):

افزایش آگاهی، مسوولیت پذیری، توانمندی و مشارکت ساختارمند و فعالانه فرد، خانواده و جامعه در تامین حفظ و ارتقای سلامت با استفاده از ظرفیت نهادها و سازمان های فرهنگی، آموزشی و رسانه ای کشور تحت

نظارت وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی و ابلاغ سیاست های کلی برنامه هفتم با اولویت پیشرفت

اقتصادی توأم با عدالت: بند 12 امور زیر بنای: ارتقای نظام سلامت براساس سیاست های کلی سلامت

تدوین شده استو در سال **1401 با هدف کلی**، بستر سازی به منظور افزایش مشارکت های ساختارمند مردم در

مدیریت، تصمیم گیری، برنامه ریزی و اجرای برنامه های سلامت در محلات و اهداف اختصاصی، توانمندسازی و

افزایش سواد سلامت مردم در محلات، ارتقای کیفیت زندگی سالم و مولد در محلات با استفاده از هماهنگی های بین

بخشی، مشارکت مردم در برنامه ریزی و تصمیم گیری و استفاده از همکاری آنان در فعالیتهای سلامت محور

محلات، بهره گیری از ظرفیتهای موجود جامعه در جهت حفظ و ارتقای سلامتی جامعه در سطوح محلی و

منطقه ای، فراهم کردن زمینه ای برای ورود زنان خانه دار به عرصه فعالیتهای مرتبط به سلامتی، اجتماعی و توانمند

سازی آنها در جهت امور اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی خانواده، تسهیل دسترسی و ارائه فعال خدمات بهداشتی در

مناطق شهری (به ویژه حاشیه شهرهای بزرگ) و روستایی، تمرکز بر کانون های اجتماعی مهم و اولویت دار جامعه

بویژه زنان خانه دار، سالمندان، جوانان، بازنگاری و در دستور کار برنامه های آموزش و ارتقای سلامت قرار گرفته است.

و انتظارات می رود داوطلبان سلامت فعالیتهای مرتبط به خودمراقبتی خود و خانواده، تحت پوشش قرار دادن 5

تا 20 خانوار، شناسایی گروه های آسیب پذیر تحت پوشش، همکاری با تیم پزشک خانواده در فعال نمودن خدمات

بهداشتی و درمانی و تحت پوشش قراردادن جمعیت محدوده مرکز/ پایگاه/ خانه بهداشت، شرکت فعال و

مستمر در جلسات آموزشی حضوری و مجازی و انتقال آموزش ها به خانوارهای تحت پوشش، مشارکت در جمع آوری

اطلاعات و آمار مورد نیاز مراقب سلامت/ بهورز، ازدواج و فرزندآوری، مهاجرت، غربالگری بیماری های واگیر و غیر

واگیر، همکاری در توسعه برنامه ملی خودمراقبتی (ترغیب خانوارها برای ثبت نام به عنوان سفیر سلامت خانواده)،

مشارکت در آموزش سلامت همگانی، مفاهیم خودمراقبتی به سفیران سلامت خانواده و جامعه، شناسایی مشکلات

سلامتی محله و تعیین الویتهای بهداشتی (مشارکت در برنامه نیازسنجی و خودمراقبتی اجتماعی و..)، مشارکت در

برگزاری همایش‌ها، پویش‌ها و نمایشگاه‌های آموزشی و مسابقات فرهنگی و ورزشی، مشارکت در طرح‌های تحقیقاتی، غربالگری، پیشگیری و درمان بیماری‌ها در سطح ملی و محلی، تشویق و ترغیب خانوارهای تحت پوشش به استفاده از خدمات واحدهای بهداشتی درمانی، همکاری در فعالیتهای اجتماعی و حمایتی سلامت محور و همکاری در برنامه برنامه ارتباطات خطر و مدیریت شایعات و... مشارکت داشته باشند.

***فعالیت‌ها (به صورت پرسش و پاسخ)**

سوال: هدف کلی برنامه داوطلبان سلامت را بیان نمایید؟

پاسخ: بستر سازی به منظور افزایش مشارکت‌های ساختارمند مردم در مدیریت، تصمیم‌گیری، برنامه ریزی و اجرای برنامه های سلامت در محلات

سوال: اهداف اختصاصی برنامه داوطلب سلامت را بیان نمایید؟

پاسخ:

- توانمندسازی و افزایش سواد سلامت مردم در محلات
- ارتقای کیفیت زندگی سالم و مولد در محلات با استفاده از هماهنگی های بین بخشی
- مشارکت مردم در برنامه ریزی و تصمیم‌گیری و استفاده از همکاری آنان در فعالیتهای سلامت محور محلات
- بهره‌گیری از ظرفیتهای موجود جامعه در جهت حفظ و ارتقای سلامتی جامعه در سطوح محلی و منطقه ای
- فراهم کردن زمینه‌ای برای ورود زنان خانه‌دار به عرصه فعالیتهای مرتبط به سلامتی، اجتماعی و توانمند سازی آنها در جهت امور اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی خانواده
- تسهیل دسترسی و ارائه فعال خدمات بهداشتی در مناطق شهری (به ویژه حاشیه شهرهای بزرگ) و روستایی
- تمرکز بر کانون‌های اجتماعی مهم و اولویت دار جامعه بویژه زنان خانه دار، سالمندان، جوانان

سوال: اسناد بالادستی برنامه داوطلب سلامت محله کدام است؟

پاسخ:

- بند 2 ابلاغ سیاست های کلی سلامت مقام معظم رهبر:

تحقق رویکرد سلامت همه جانبه و انسان سالم در همه قوانین و سیاست‌های اجرایی و مقررات بارعایت:

اولویت پیشگیری بر درمان و روزآمد نمودن برنامه‌های بهداشتی و درمانی

• **بند 11 ابلاغ سیاست های کلی سلامت (مقام معظم رهبری):**

افزایش آگاهی، مسوولیت پذیری، توانمندی و مشارکت ساختارمند و فعالانه فرد، خانواده و جامعه در تامین حفظ و ارتقای سلامت با استفاده از ظرفیت نهادها و سازمان های فرهنگی، آموزشی و رسانه ای کشور تحت نظارت وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی

• **ابلاغ سیاست های کلی برنامه هفتم با اولویت پیشرفت اقتصادی توام با عدالت:**

بند 12 امور زیربنای: ارتقای نظام سلامت براساس سیاست های کلی سلامت

سوال: استراتژی های برنامه داوطلب سلامت محله کدام است؟

پاسخ:

- توانمندسازی داوطلبان سلامت محله در اولویت های سلامت
- توانمندسازی گروه مردم برای داشتن زندگی سالم و مولد
- برگزاری دوره های تربیت مربی داوطلبان سلامت
- سازماندهی و تیمسازی داوطلبان سلامت محله
- جلب مشارکت داوطلبان سلامت محله در برنامه های جاری و طرح های ملی و منطقه ای

سوال: خدمات داوطلبانه را تعریف کند؟

پاسخ:

خدماتی است که افراد خیر اندیش بدون انتظار به پاداش مادی برای بهبود زندگی سالم و مناسب دیگران تلاش می کنند، فعالیت های داوطلبانه مردم در حوزه های سلامت چشم انداز مشخصی از مشارکت مردمی است که آنان را در ارتقای سلامت فرد، خانواده و جامعه سهیم و درگیر می کند .

سوال: مشارکت را تعریف نماید؟

پاسخ:

مشارکت؛ همکاری فکری، عاطفی و فیزیکی اشخاص است که آنانرا در سازندگی و ارتقای توسعه جامعه سهیم میکند. جامعه سعادت مند جامعه ای است که هر فردی تصویر اهداف خود را در آینه تحقق اهداف اجتماع ببیند.

سوال: داوطلب سلامت محله کیست؟

پاسخ:

یکنفر از اعضای خانوارهای تحت پوشش هرخانه بهداشت / پایگاه سلامت که اعلام آمادگی جهت همکاری داوطلبانه بانظام سلامت می نماید این فرد ضمن این که می تواند به عنوان سفیر سلامت خانواده اقدامات مرتبط به خودمراقبتی فردی را در مورد خود و خانواده مطابق با دستورالعمل های ابلاغی انجام میدهد اعلام آمادگی می نماید تا به عنوان

داوطلب سلامت محله نیز فعالیت نماید و لذا تحت آموزش های مرتبط به تربیت داوطلبان سلامت محله نیز قرار می گیرد.

سوال: چه کسانی می توانند به عنوان داوطلب سلامت محله با نظام سلامت همکاری نمایند؟

پاسخ:

- علاقه مند به فعالیت های اجتماعی، داشتن مهارت ارتباط موثر
- آمادگی و داشتن وقت کافی برای مشارکت فعال در دوره های آموزشی
- ترجیحا دارای 8 کلاس سواد و متاهل باشد البته در مناطق روستایی، حاشیه شهر و مناطق محروم
- داشتن 5 کلاس سواد ضروری می باشد.
- رضایتمندی سرپرست خانواده با انجام فعالیت های داوطلبانه

سوال: فعالیت های داوطلب سلامت محله را نام ببرید؟

پاسخ:

- انجام اقدامات مرتبط به خودمراقبتی خود و خانواده
- تحت پوشش قرارداد 5 تا 20 خانوار توسط هر یک از داوطلبان سلامت محله
- شناسایی گروه های آسیب پذیر تحت پوشش
- همکاری با تیم پزشک خانواده در فعال نمودن خدمات بهداشتی و درمانی و تحت پوشش قرار دادن جمعیت محدوده مرکز / پایگاه / خانه بهداشت
- شرکت فعال و مستمر داوطلب سلامت محله در جلسات آموزشی حضوری و مجازی و انتقال آموزش ها به خانوارهای تحت پوشش
- مشارکت در جمع آوری اطلاعات و آمار مورد نیاز مراقب سلامت / بهورز ازدواج و فرزندآوری، مهاجر، غربالگری بیماری های واگیر و غیر واگیر و....
- همکاری در توسعه برنامه ملی خودمراقبتی (ترغیب خانوارها برای ثبت نام به عنوان سفیر سلامت خانواده و....)
- مشارکت در آموزش سلامت همگانی در مفاهیم خودمراقبتی به سفیران سلامت خانواده و جامعه
- شناسایی مشکلات سلامتی محله و تعیین الیتهای بهداشتی مشارکت در حل مشکلات بهداشتی
- محلات با استفاده از مشارکت مردم و بخش های توسعه (مشارکت در برنامه نیازسنجی و خودمراقبتی اجتماعی و)
- مشارکت در برگزاری همایش ها، پویش ها و نمایشگاه های آموزشی و مسابقات فرهنگی، ورزشی
- مشارکت در طرح های تحقیقاتی، غربالگری، پیشگیری و درمان بیماریها در سطح ملی و محلی
- تشویق و ترغیب خانوارهای تحت پوشش به استفاده از خدمات واحدهای بهداشتی درمانی

- پیگیری موارد تاخیر و یا عدم مراجعه خانوارهای تحت پوشش برای دریافت خدمات بهداشتی درمانی
- همکاری در جذب داوطلب سلامت محله برای خانوارهای بدون داوطلب سلامت و ترغیب فراد واجد شرایط برای همکاری به عنوان داوطلب سلامت محله
- ترغیب افراد واجد شرایط برای عضویت در گروه خودیار
- شناسایی سرمایه های اجتماع، استعدادها، افراد صاحب نفوذ و معتمدی، ظرفیت های مالی محله و معرفی به مراقب سلامت جهت ثبت در سامانه
- همکاری در فعالیت های اجتماعی و حمایت سلامت محور و همکاری در برنامه ارتباطات خطر و مدیریت شایعات
- عضویت در شبکه داوطلبان سلامت

سوال: روش های جذب نیروهای داوطلب فعال در حوزه سلامت چگونه است؟

پاسخ:

- جذب داوطلب سلامت در هنگام تشکیل پرونده سلامت یا جمع آوری اطلاعات جمعیتی
- از طریق همکاری داوطلبان سلامت قدیمی تر و با تجربه و خوشنام در محله ها
- از بین مراجعه کنندگان جهت دریافت مراقبتهای بهداشتی و درمانی
- انجام تبلیغات در سالن های ورزشی محله / مساجد / حسینیه ها / هیاتها و حسینیه ها
- نصب بنرهای اطلاع رسانی در درب ورودی پایگاهها / مرکز خدمات جامع سلامت / خانه بهداشت
- توزیع بروشور تراکت های اطلاعاتی در جشنواره ها، نمایشگاه ها، مسابقات، جشنها، عزاداری ها و مراسم محلی
- جلب مشارکت معتمدین و امام جماعت مساجد جهت ترویج فواید کارهای داوطلبانه و خیرخواهانه در سلامت افرا دمحله
- شرکت در جلسات اولیا و مربیان و ترویج مزایای فعالیتهای داوطلبانه در حوزه سلامت اعم از جسمی، روحی و روانی شهروندان
- تبلیغ مزایای فعالیتهای داوطلبانها از طریق رسانه های محلی
- استفاده از ظرفیت سایر گروه های داوطلبانه مانند بسیج و هلال احمر، جوامع مدنی، اعضای سازمان های مردم نهاد و....

سوال: نظام آموزشی برنامه داوطلب سلامت محله به چه صورت است؟

پاسخ:

داوطلبان سلامت محله برای کسب آگاهی ها و مهارت های بهداشتی هر هفته حداقل 1 ساعت در کلاس های آموزشی و تعیین الویت های بهداشتی حضور خواهند داشت. بسته های آموزشی داوطلبان سلامت محله شامل یک راهنما برای بحث و گفتگو و کار عملی و کسب مهارت و توانمندی داوطلبان سلامت می باشد. داوطلبان سلامت محله با کمک

مربی و بر اساس نتایج نیازسنجی و الویت‌های ملی و محلی تعیین خواهند کرد که از مجموعه بسته‌های آموزشی داوطلبان سلامت محله، کدامیک الویت بیشتری دارد و قبل از سایر کتابچه‌ها باید مورد بحث قرار بگیرد.

اگر داوطلبان سلامت محله و مربی براساس اطلاعات جمع‌آوری شده تشخیص دادند که موضوع دیگری در محله آنها اهمیت دارد که در مجموعه آموزشی موجود داوطلبان سلامت محله تدوین نشده است، یا نتایج نیازسنجی ملی و منطقه‌ای بیانگر اولویت بهداشتی دیگری در منطقه می‌باشد آنها میتوانند با راهنمای مربی و سایر کارشناسان درمورد اولویتهای بومی و محلی دیگر آموزش یا مداخلات ارتقای سلامت نمایند. **آموزش داوطلبان سلامت محله درمحل**

پایگاه /مرکز ارایه خدمات بهداشتی و درمانی و یا با استفاده از ظرفیت های محلی نظیر مساجد، مدارس،

حسینیه ها یا خانه های داوطلبان سلامت محله)..برگزار میشود.

سوال: آموزش داوطلبان سلامت محله در طی چند مرحله انجام می‌شود؟ نام ببرید؟

پاسخ: آموزش داوطلبان سلامت محله در طی دو مرحله انجام میشود. **مقدماتی و تکمیلی**

سوال: دوره **مقدماتی** نظام آموزشی برنامه داوطلب سلامت محله را توضیح دهید؟

پاسخ:

دوره مقدماتی: این دوره زمینه ساز فعالیت‌های بعدی داوطلبان سلامت محله و پایه یادگیری آنها بوده و در آن با موضوعاتی نظیر اهمیت مشارکت آنها در نظام سلامت، سیمای سلامت و بیماری در ایران، نحوه ارایه خدمات سلامت در ایران، مهارت‌های برقراری ارتباط با مردم و مفهوم خودمراقبتی آشنا میشوند.

سوال: سرفصل دوره مقدماتی (مشارکت داوطلبان سلامت محله) را نام ببرید؟

پاسخ:

- چرا داوطلب همکاری و مشارکت با نظام سلامت شده‌اید؟
- چه کسی مسوول تامین سلامت مردم است؟
- چرا داوطلب سلامت نقش مهمی در ارتقای سلامت جامعه دارد؟
- نظام سلامت چه انتظاراتی از داوطلبان سلامت دارد؟
- روش آموزش داوطلبان سلامت چگونه است؟
- روش آموزش مردم توسط داوطلبان سلامت چگونه است؟

سوال: دوره **تکمیلی** نظام آموزشی برنامه داوطلب سلامت محله چگونه است؟

پاسخ:

پس از گذراندن دوره مقدماتی، داوطلبان سلامت محله بر اساس مجموعه کتاب‌های آموزشی داوطلبان سلامت، در دوره تکمیلی و بر اساس اولویت‌های ملی و محلی آموزش می‌بینند.

سوال: عناوین بسته‌های آموزشی تکمیلی کدام است؟

1. سلامت کودکان
2. سلامت باروری
3. سلامت خانواده
4. سلامت جامعه
5. آشنایی با بیماری های شایع
6. مصرف منطقی دارو

توجه: هر یک از کتاب‌ها در قالب مجموعه کتابچه‌هایی تدوین گردیده است و هر کتابچه به طور معمول در طی یک فصل سال و به صورت جلسات آموزش گروهی هفتگی 1 ساعته و به شیوه آموزش همسالان توسط مربی داوطلب سلامت آموزش داده می‌شود.

سوال: نظام تشویقی برنامه داوطلب سلامت محله چیست؟

پاسخ:

برای موفقیت هر چه بیشتر و بهتر برنامه، لازم است در فرصتهای مقتضی و به شیوه های مختلف در مناسبت های بهداشتی، از داوطلبان سلامت محله همکار در آن برنامه تقدیر به عمل آید و در حد امکان داوطلبان سلامت محله فعال (داوطلبانی که حداقل یکسال بطور مداوم با نظام سلامت همکاری داشته اند و حداقل 60 درصد نمره فرم امتیازات ارزیابی 6 ماهه را کسب نموده اند) از تخفیف های ارایه خدمات بهداشتی و درمانی برخوردار شوند.

سوال: مجریان برنامه داوطلب سلامت محله چه کسانی می باشند؟

پاسخ:

در تیم سلامت، پزشک خانواده، مراقب سلامت و بهورز، مراقب ناظر در هر مرکز / پایگاه سلامت / خانه بهداشت، همکاری تمامی پرسنل در موضوع برنامه های آموزش و ارتقای سلامت ضروری می باشد، همچنین لازم است در هر پایگاه سلامت یک نفر به عنوان مسئول پیگیری برنامه های آموزشی و مربی داوطلبان سلامت فعالیت نماید.

سوال: وظایف بهورز / مراقب را در خصوص اجرای برنامه داوطلبان سلامت توضیح دهید؟

پاسخ:

- شرکت در کارگاه و جلسات آموزشی توجیهی مربیان داوطلبان سلامت محله
- برگزاری جلسات توجیهی و اطلاع سانی در محله در زمینه نقش فعالیتهای داوطلبانه داوطلبان سلامت
- هماهنگی جهت جذب یک داوطلب سلامت محله برای هر 5 تا 20 خانوار
- هماهنگی برگزاری کلاسهای آموزشی داوطلبان سلامت محله بصورت هفتگی
- تبصره : تمامی مراقبین سلامت / بهورز ضروری است در برگزاری کلاسهای آموزشی مرکز / پایگاه / خانه بهداشت از جمله کلاسهای هفتگی داوطلبان سلامت محله همکاری نمایند.
- هماهنگی ورود اطلاعات داوطلبان سلامت محله بر روی سامانه توسط هر یک از مراقبین سلامت

- برگزاری دوره آموزشی مقدماتی جهت تمامی داوطلبان جذب شده (ثبت اطلاعات در سامانه)
 - هماهنگی جهت صدور کارت شناسایی به داوطلبان سلامت محله
 - اجرای فعالیتهای و برنامه هایی متناسب با شرح انتظارات از داوطلبان سلامت محله به مناسبت های مختلف
 - نظارت و ارزشیابی مستمر از فعالیتهای داوطلبان سلامت محله
 - تکمیل چک لیست پایان کتاب مقدماتی
 - تشکیل پرونده عملکرد جهت هر یک از داوطلبان سلامت به صورت الکترونیک
 - ترغیب داوطلب سلامت محله برای عضویت در گروه خودیار مرتبط
 - ترغیب داوطلب سلامت برای عضویت در گروه های مجازی و شبکه داوطلبان سلامت
 - برنامه ریزی آموزشی، اجرا و ارزشیابی مجموعه آموزشی داوطلبان سلامت محله بر اساس دستورالعمل های ابلاغی
 - هماهنگی جهت فرهنگسازی فعالیتهای داوطلبانه و تشویق و تقدیر از داوطلبان سلامت محله نمونه
 - هماهنگی برگزاری مراسم گرامیداشت روز جهانی داوطلب و تقدیر از داوطلبان سلامت محله بصورت محلی
 - تهیه گزارش اجرای برنامه و ارسال آن به مسئولین ذیربط
- تبصره:** به منظور اتحاد رویه و پاسخگویی به امور مرتبط به برنامه داوطلبان سلامت جهت یکنفر از مراقبین سلامت در هر پایگاه سلامت ابلاغ کاری به عنوان مربی داوطلبان سلامت زده می شود. ولی مسوولیت حفظ و نگهداشت داوطلبان سلامت پرونده های هر مراقب سلامت به عهده خود او میباشد.

سوال: فرآیند جذب داوطلبان سلامت محله را بیان نمایید؟

پاسخ: مطابق فلوجارت بیان شود.

سوال: شاخص های ارزشیابی برنامه داوطلب سلامت محله کدام است؟

پاسخ:

- شاخص درصد رابطان سلامت: برای محاسبه این شاخص در صورت کسر تعداد داوطلبان سلامت و در مخرج کسر تعداد داوطلبان مورد انتظار قید شود و نهایتا عدد حاصله در عدد 100 ضرب شود.
- نحوه محاسبه تعداد داوطلبان سلامت محله مورد انتظار: تعداد خانوارهای تحت پوشش تقسیم بر عدد 20 می باشد.
- شاخص درصد خانوارهای تحت پوشش داوطلبان سلامت: برای محاسبه این شاخص در صورت کسر تعداد خانوارهایی که حداقل به مدت 6 ماه دارای داوطلب سلامت بوده اند و در مخرج کسر کل خانوارهای مرکز / خانه بهداشت یا پایگاه گذاشته شود و عدد حاصله در عدد 100 ضرب شود
- شاخص نسبت داوطلبان سلامت (جز 69 شاخص عدالت در سلامت): به منظور محاسبه این شاخص در صورت کسر تعداد خانواده های تحت پوشش مرکز / پایگاه / خانه بهداشت که مدت 6 ماه دارای

داوطلب سلامت بوده اند و در مخرج کسر تعداد داوطلبان سلامتی که حداقل 6 ماه فعالیت داشته اند گذاشته شود و عدد حاصله به عنوان شاخص در ستون مرتبط قید شود.

سوال: شاخص درصد خانوارهای تحت پوشش داوطلبان سلامت در سال 1401 چند درصد است می باشد؟

پاسخ:

20 درصد

سوال: فرم ارزیابی میزان فعالیت داوطلبان سلامت محله شامل چند قسمت است؟ هر چند وقت پر می شود؟ و امتیاز دهی آن چگونه است؟

پاسخ:

شامل 16 قسمت است و هر شش ماه پر می شود و نتیجه ارزیابی در سامانه پرونده الکترونیکی تکمیل میگردد.

سوال: چک لیست پایان دوره مقدماتی توانمندسازی داوطلب سلامت محله شامل چه اطلاعاتی است؟

پاسخ:

- آیا داوطلب سلامت محله دوره های آموزشی خودمراقبتی را دیده است؟
- آیا داوطلب سلامت محله با وظایف خود آشنا شده است؟
- آیا با داوطلبان سلامت دیگر آشنا شده است؟
- آیا با مرکز خدمات جامع سلامت و کارکنان آن آشنا شده است؟
- آیا کتابها و روش آموزشی خود را می شناسند؟
- آیا در شناسایی مسائل بهداشتی محله مشارکت داشته است؟
- آیا داوطلب سلامت اهمیت مهارتهای ارتباطی را در ارتباط با خانوارها میدانند؟

این فرم پس از گذراندن دوره آموزشی کتاب مقدماتی توسط هر یک از داوطلبان سلامت محله، در پرونده مجازی او در رایانه هر مراقب سلامت / بهورز قرار می گیرد و داوطلب سلامت محله پس از طی این دوره میتواند با خانوارها و سفیران سلامت خانواده ارتباط برقرار کند.

سوال: چه فرمهایی در پوشه الکترونیک هر داوطلب سلامت محله باید موجود باشد؟ نام ببرید؟

پاسخ:

- فرم خانوارهای تحت پوشش داوطلب سلامت محله
- فرم گزارش ماهیانه وقایع حیاتی
- فرم گزارش پیگیری مراقبتهای بهداشتی اولیه / غربالگری بیماریهای واگیردار و غیرواگیر
- فرم ثبت مشخصات داوطلب سلامت محله

- فرم گزارش فعالیتهای اجتماعی داوطلب سلامت محله
- فرم گزارش دوره های آموزشی گذرانده شده توسط داوطلب سلامت محله
- فرم اعلام آمادگی داوطلب سلامت محله برای انجام فعالیتهای داوطلبانه
- فرم اعلام آمادگی همسر / والدین داوطلب سلامت محله برای انجام فعالیتهای داوطلبانه

سوال: فرم‌های آماری برنامه داوطلب سلامت محله را نام ببرید؟

پاسخ:

- فرم گزارش فعالیتهای مرتبط به آموزش داوطلبان سلامت محله
- فرم گزارش ارزشیابی فعالیتهای برنامه داوطلبان سلامت

سوال: چک‌لیست‌پایش عملکرد مراقب سلامت / بهورز در خصوص فعالیت‌های داوطلبان سلامت شامل چه قسمت

هایی است؟

پاسخ:

- آیا مراقب سلامت / بهورز برای خانوارهای تحت پوشش داوطلب سلامت محله جذب کرده است؟
- آیا مراقب سلامت / بهورز کارگاه آموزشی تربیت مربیان داوطلبان سلامت را گذرانده است؟
- آیا پیگیری مراقبت‌های بهداشتی با کمک داوطلب سلامت محله توسط مراقب سلامت / بهورز انجام میشود؟
- آیا مراقب سلامت / بهورز دوره آموزشی کتاب مقدماتی را جهت داوطلبان سلامت محله برگزار کرده است؟
- آیا مراقب سلامت / بهورز جهت هر داوطلب سلامت محله را بر اساس دستورالعمل، پرونده مجازی تشکیل داده است؟

- آیا مراقب سلامت کلاس‌های آموزشی داوطلبان سلامت را بر اساس دستورالعمل برگزار می‌کند؟

سوال: کارت شناسایی جهت داوطلبان سلامت محله چه زمانی صادر می‌شود؟ و حاوی چه مشخصاتی است؟

پاسخ:

با توجه به این که داوطلبان سلامت محله باید به عنوان فردی مسئول در قبال سلامت خود، خانواده و جامعه در محله فعالیت نمایند و در این زمینه ارتباط تنگاتنگی با خانوارهای تحت پوشش خود برقرار نماید، بنابراین صدور کارت شناسایی به جهت جلب اعتماد، ایجاد هویت، حساس شدن و تشویق آنان جهت مشارکت در شناسایی و حل مشکلات سلامت ضرورت می‌یابد، این کارت با امضای رئیس مرکز بهداشت مربوطه بعد از گذراندن دوره‌های مقدماتی صادر می‌شود و حاوی نام و نام خانوادگی و کد ملی است و اعتبار آن سالانه توسط مسئول مرکز خدمات جامع سلامت تمدید می‌گردد.

*** طرح تمرین:**

تمرین 1: خانمی 25 ساله به خانه بهداشت مراجعه کرد این فرد علاقه مند به فعالیت های اجتماعی، دارای مهارت ارتباط قوی، آمادگی و داشتن فرصت کافی برای مشارکت فعال در دوره های آموزشی و 8 کلاس سواد و ضمناً متاهل نیز می باشد، چه اقدامی برای این فرد انجام می دهید؟

تمرین 2: خانمی 20 ساله با مراجعه اعلام کرد تمایل دارد به عنوان داوطلب سلامت محله فعالیت نماید، چه اقدامی انجام می دهید؟

تمرین 3: پایگاه بهداشت در ساری حدود 2000 خانوار تحت پوشش دارد. برآورد شما برای جذب داوطلب سلامت محله چه تعداد می باشد؟

تمرین 4: خانمی 20 ساله با مراجعه اعلام کرد تمایل دارد به عنوان داوطلب سلامت محله فعالیت نماید، بعد از شرکت در جلسه حضوری آموزشی، دوره مقدماتی را به پایان رساند، اقدام بعدی شما چیست؟

تمرین 5: خانمی 26 ساله به عنوان داوطلب سلامت محله در جلسه حضوری آموزشی شرکت کرده، بعد از تکمیل چک لیست پایان دوره مقدماتی، اقدام بعدی شما چیست؟

تمرین 6: خانمی 22 ساله به عنوان داوطلب سلامت محله در جلسه حضوری آموزشی شرکت کرده و دوره مقدماتی را به پایان رسانیده، بعد از تشکیل پرونده الکترونیک، اقدام بعدی شما چیست؟

تمرین 7: خانمی 22 ساله به عنوان داوطلب سلامت محله در جلسه حضوری آموزشی شرکت کرده و دوره مقدماتی را به پایان رسانیده، بعد از اختصاص 5-20 خانوار از کد ملی سرپرست، اقدام بعدی شما چیست؟

تمرین 8: مادر بارداری به عنوان داوطلب سلامت محله در جلسه حضوری آموزشی شرکت کرده و دوره مقدماتی را به پایان رسانیده، بعد از اختصاص 5-20 خانوار از کد ملی سرپرست و دریافت کارت شناسایی داوطلب، اقدام بعدی شما چیست؟

تمرین 9: سفیر سلامت خانواری به عنوان داوطلب سلامت محله در جلسه حضوری آموزشی شرکت کرده و دوره مقدماتی را به پایان رسانیده، پرونده الکترونیک برایش تشکیل شده و 20 خانوار از کد ملی سرپرست به او اختصاص داده شده و ضمناً کارت شناسایی داوطلب نیز دریافت نموده است، اقدامات بعدی شما چیست؟

تمرین 10: مطابق دستورالعمل 02 بسته خدمتی برنامه ملی جلب مشارکت اجتماعی در قالب داوطلبان سلامت در دستور کار شما قرار گرفت، شما برای جذب و جلب مشارکت داوطلبان سلامت محله چه اقدامی انجام می دهید؟

*** حل تمرین: -**

حل تمرین 1:

توضیحات لازم در ارتباط با فعالیت های اجتماعی داوطلب سلامت محله و متخصص و سفیر سلامت خانواده توسط مراقب سلامت/ بهورز به او داده می شود. در صورت تمایل به داوطلب محله شدن، نوع خدمت داوطلبانه برای او توضیح داده می شود (داوطلب سلامت محله، داوطلب سلامت متخصص و سفیر سلامت خانوار) و در صورت تمایل در هریک از انواع خدمت داوطلبانه، در سامانه ثبت و برای حضور در جلسات آموزشی برنامه ریزی و دعوت می گردد.

حل تمرین 2:

نوع خدمت داوطلبانه برای او توضیح داده می شود (داوطلب سلامت محله، داوطلب سلامت متخصص و سفیر سلامت خانوار) و در صورت تمایل در هریک از انواع خدمت داوطلبانه، در سامانه ثبت و برای حضور در جلسات آموزشی برنامه ریزی و دعوت می گردد.

حل تمرین 3:

100 نفر

حل تمرین 4:

تکمیل چک لیست پایان دوره مقدماتی

حل تمرین 5:

تشکیل پرونده جهت هر داوطلب سلامت محله شامل (هر مراقب سلامت یا بهورز برای هر داوطلب سلامت پرونده ای در رایانه تشکیل و فرم ها را) پر می نماید.

حل تمرین 6:

5 خانوار تا 20 خانوار از کد ملی سرپرست خانوار از محدوده تحت پوشش پایگاه یا خانه بهداشت به عنوان داوطلب سلامت محله استفاده و اختصاص داده می شود.

حل تمرین 7:

صدور کارت شناسایی جهت داوطلب سلامت محله

حل تمرین 8:

شرکت داوطلبان سلامت محله در دوره آموزش تکمیلی مجموعه آموزشی داوطلبان سلامت محله و ثبت این دوره های آموزشی پس از پایان هر دوره در سامانه

حل تمرین 9:

شرکت داوطلبان سلامت محله در دوره آموزش تکمیلی مجموعه آموزشی داوطلبان سلامت محله و ثبت این دوره های آموزشی پس از پایان هر دوره در سامانه و انجام سایر انتظارات به عنوان داوطلب سلامت محله و سفیر سلامت خانواده

حل تمرین 10:

- جمع آوری داده های جمعیتی از طریق سرشماری و بررسی پرونده های خانوار و اطلاعات موجود در سامانه
- اطلاع رسانی و جذب داوطلبان سلامت محله در حین جمع آوری اطلاعات خانوار
- اطلاع رسانی و ترغیب سازی مراجعین در خصوص مزایای مشارکت در ارتقای سلامت خود، خانواده و جامعه
- اطلاع رسانی و اقناع سازی معتمدین، ائمه جماعت و ... در جلسات و برنامه و مناسبت های منطقه تحت پوشش در خصوص مزایای مشارکت مردم در ارتقای سلامت
- اطلاع رسانی در مورد فعالیتهای داوطلبان سلامت از طریق رسانه ها مانند نشریات محلی، ایستگاههای رادیویی محلی، تابلوهای اعلانات و پوستر

*منابع مورد استفاده:

- بسته خدمتی برنامه جلب مشارکت اجتماعی در قالب برنامه داوطلبان سلامت نسخه 02 تابستان 1401 دفتر آموزش و ارتقای سلامت
- بسته خدمتی خودمراقبتی، همیاری و مشارکت جمعی (طرح تحول نظام سلامت) مولف: شهرام رفیعی فر، دفتر آموزش و ارتقای سلامت

*منابع برای مطالعه بیشتر:

- بسته خدمتی خودمراقبتی، همیاری و مشارکت جمعی (طرح تحول نظام سلامت) مولف: شهرام رفیعی فر، دفتر آموزش و ارتقای سلامت

***کلید واژه:** داوطلب سلامت، مشارکت، خدمات داوطلبانه، شبکه داوطلبان، برنامه مشارکت مردمی، داوطلب سلامت محله

*گرد آورنده: زری عنایتی رئیس گروه آموزش و ارتقای سلامت استان